

Sygn. akt IV CZ 110/17

## POSTANOWIENIE

Dnia 15 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa A.W.

przeciwko W. Z.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 lutego 2018 r.,

zażalenia powódki

na wyrok Sądu Apelacyjnego w G.

z dnia 9 maja 2017 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 2) (drugim),  
pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania  
zażaleniowego sądowi, który wyda orzeczenie kończące  
postępowanie w sprawie.**

## UZASADNIENIE

Dnia 31 marca 1998 r. M. G. sporządziła testament w formie aktu notarialnego, w którym powołała do całości spadku W. Z. i zobowiązała go do sprzedania nieruchomości położonej w P. za cenę według uznania, a następnie do wydania A. W. tytułem zapisu kwoty odpowiadającej połowie sumy uzyskanej z tej sprzedaży z przeznaczeniem na prowadzony przez nią azyl dla zwierząt. Śmierć M. S. nastąpiła we wrześniu 1998 r.

W pozwie z dnia 27 listopada 2006 r. A. W. domagała się, po rozszerzeniu powództwa, zasądzenia od W. Z. kwoty 573 743 zł tytułem wykonania zapisu testamentowego. Wyrokiem wstępnym z dnia 7 września 2007 r. Sąd Okręgowy w G. ustalił, że pozwanego obciąża obowiązek wykonania zapisu na rzecz powódki. Wydany w sprawie wyrok z dnia 13 kwietnia 2010 r. został uchylony wyrokiem z dnia 8 marca 2011 r., a postępowanie prowadzone po dniu 2 lutego 2010 r. zniesione.

Dnia 5 sierpnia 2011 r. pozwany dokonał sprzedaży nieruchomości za cenę 85 000 zł.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z dnia 11 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 42 500 zł, umorzył postępowanie w zakresie cofniętego powództwa ponad kwotę 417 000 zł oraz oddalił powództwo w dalszym zakresie.

Wyrokiem z dnia 19 marca 2015 r. Sąd Apelacyjny w G. zmienił zaskarżony wyrok uwzględniając apelację pozwanego jedynie w odniesieniu do początkowej daty naliczania odsetek ustawowych, oddalając przy tym powództwo oraz apelację obu stron w pozostałym zakresie. Wyrok Sądu Apelacyjnego został uchylony przez Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 6 października 2016 r. w części oddalającej powództwo w pozostałej części oraz w części oddalającej apelację powódki. Sąd Najwyższy wskazał, że w toku rozpoznawania sprawy sądy *meriti* uchyliły się od dokonania wykładni postanowienia testamentu dotyczącego zbycia nieruchomości „za cenę według uznania” w zakresie ustalenia rzeczywistej woli testatora. Sąd kasacyjny przesądził również, że z chwilą otwarcia spadku, pomiędzy spadkobiercą

a zapisobierczynią powstał stosunek zobowiązaniowy, do którego mają zastosowanie ogólne przepisy dotyczące wykonywania zobowiązań oraz odpowiedzialności kontraktowej na podstawie art. 471 k.c.

Wyrokiem z dnia 9 maja 2017 r. Sąd Apelacyjny w G. uchylił w pkt 2 wyrok sądu pierwszej instancji w części oddalającej powództwo co do kwoty 374 500 zł oraz przekazał sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w G. Rozstrzygnięcie to Sąd odwoławczy uzasadnił nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji. W ocenie Sądu Apelacyjnego w sprawie należy ustalić treść zobowiązania pozwanego wobec powódki, dokonując w tym celu wykładni postanowienia zapisu testamentowego M. G. W tym celu powinno się dokonać ustaleń dotyczących przyczyn sprzedaży nieruchomości za cenę 85 000 zł i zestawienia ich z wzorcem należytej staranności określonym na skutek ustalenia dokładnej treści zobowiązania pozwanego wobec powódki.

W zażaleniu złożonym na podstawie art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c., zaskarżającym wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 9 maja 2017 r. w pkt. 2 sentencji, powódka zarzuciła naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. poprzez uchylenie się przez sąd drugiej instancji od rozstrzygnięcia sprawy, podczas gdy nie zachodziła żadna z ustawowych podstaw wydania wyroku kasatoryjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie przewidziane w art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c. jest szczególnym rodzajem zażalenia, w przypadku którego Sąd Najwyższy bada jedynie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo zakwalifikował określoną sytuację procesową jako odpowiadającą przyjętej podstawie orzeczenia kasatoryjnego i w zależności od wyniku tej kontroli albo oddała zażalenie, albo uchyła zaskarżony wyrok (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2014 r., IV CZ 54/14 oraz z dnia 26 września 2014 r., IV CZ 49/14 - niepubl.).

Przyczyną uchylenia wyroku Sądu Okręgowego było - w ocenie Sądu odwoławczego - nierozpoznanie przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy.

W ocenie Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym zażalenie nie było podstaw do uznania, że nie doszło do rozpoznania istoty sprawy. Spełnienie tej przesłanki odnosi się bowiem do sytuacji, gdy sąd pierwszej instancji

zaniechał zbadania merytorycznej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2017 r., I CZ 10/17; z dnia 23 marca 2017 r., V CZ 11/17; z dnia 13 marca 2013 r., IV CZ 15/13 oraz z dnia 5 czerwca 2014 r., IV CZ 32/14-niepubl.)

W niniejszej sprawie nie doszło do nierozpoznania istoty sprawy w wyżej przedstawionym rozumieniu. Sąd pierwszej instancji rozpoznał merytorycznie istotę żądania powódki uwzględnionego co do zasady już w wyroku wstępnym, ustalając jego podstawę prawną, dodatkowo sprecyzowaną w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2016 r. Istotą niniejszej sprawy jest przesądzenie o istnieniu po stronie pozwanego zobowiązania wobec powódki wynikającego z treści zapisu testamentowego. W toku sprawy przed Sądem pierwszej instancji zostało przeprowadzone postępowanie dowodowe oraz określona została podstawa prawna roszczenia powódki.

Sąd Najwyższy podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego odnośnie do potrzeby sprecyzowania treści zobowiązania pozwanego i - ewentualnie - przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego w niniejszej sprawie. Natomiast istotą sprawy jest istnienie zobowiązania spoczywającego na pozwanym, a to zostało już rozstrzygnięte przez Sąd pierwszej instancji. Natomiast ocena jego wykonania (dochowania lub niedochowania należytej staranności) dotyczy jednej z przesłanek art. 471 k.c., będącego podstawą rozstrzygnięcia, który należy zastosować w stanie faktycznym sprawy. Zgodnie bowiem z poglądem wyrażonym już przez Sąd Najwyższy nie można utożsamiać rozstrzygnięcia sporu z rozpoznaniem istoty sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2014 r., III CZ 35/14, niepubl.).

W sprawie nie wystąpiła również druga przesłanka wydania wyroku kasatoryjnego, tj. konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Już z samego uzasadnienia orzeczenia Sądu odwoławczego wynika, że postępowanie dowodowe w sprawie powinno jedynie zostać uzupełnione. Wypada przy tym podkreślić, że wedle stanowiska zajętego przez Sąd Najwyższy, wydania orzeczenia kasatoryjnego nie uzasadnia nawet potrzeba znacznego

uzupełnienia postępowania dowodowego, w tym usunięcia jego wad oraz przeprowadzenia dowodów bezpodstawnie pominiętych przez sąd pierwszej instancji (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 143/12; z dnia 15 kwietnia 2015 r., IV CZ 6/15 oraz z dnia 3 marca 2016 r., II CZ 110/15 - niepubl.). Zgodnie z zasadą apelacji pełnej, wyrażoną w art. 382 k.p.c., sąd odwoławczy ma obowiązek dokonać całościowej oceny sprawy na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego przed sądem pierwszej instancji, a także - jeżeli dostrzega taką potrzebę - uzupełnionego w postępowaniu apelacyjnym. Model apelacji przyjęty w polskim prawie postępowania cywilnego zakłada zatem możliwość, a niekiedy nawet konieczność, prowadzenia przez sąd drugiej instancji uzupełniającego postępowania dowodowego (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2016 r., IV CSK 285/15, niepubl.).

Wobec niespełnienia żadnej z przesłanek z art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części, tj. w pkt 2 (drugim) na podstawie art. 398<sup>15</sup> § 1 w zw. z art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c., a orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawił, zgodnie z art. 108 § 2 w zw. z art. 398<sup>21</sup> i art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c. sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

kc